

16.

ПРОГОЊЕНА ЦРКВА

„Блажени сте кад вас нагрде и успрогоне и набеде сваким злом лажући мене ради. Радујте се и кличите, јер је награда ваша велика на небесима; јер су тако прогонили пророке који су били пре вас.“

Еванђеље по Матеју 5:11-12

„А и сви који желе да живе побожно у Христу Исусу биће гоњени.“

Друга посланица Тимотеју 3:12

Читаво Свето писмо, а поготово Нови завет, наглашава ужасавајућу истину о постојању веома активних духовних бића која настоје да спрече продор Христове спасоносне поруке међу грешнике. Ђаво и његови анђели, како Господ Исус назива ове зле духове, поседују висок ниво интелигенције и током људске историје осмислили су и у пракси спровели (и још увек спроводе) свој злочиначки план о духовној обмани највећег броја људи на планети. Апостоли потврђују библијску истину да је сотона, а не Свевишњи Бог, владар овога света¹ те да већи део човечанства не следи новозаветну еванђелску спасоносну науку, већ заведен ђаволским идеологијама и религијама ходи путем пропасти. Господ је такође нагласио да само мали број људи ходи уским путем спасења (који подразумева библијску правоверност), док се највећи део човечанства креће ка вечној погибљи (из разлога општег неверства у библијска казивања или пак због додавања и одузимања од Господњег откривења записаног у Светом писму²). Према сведочанствима богонадахнутих апостола читава историја хришћанске Цркве (као и предхришћанског времена) јесте период велике борбе; борбе између добра и зла, или боље речено – између ненаметљиве силе божанске светлости и тоталитарног система сатанског мрачњаштва.

Новозаветни верници су од свога Господа послани да у свету испуњеном духовним мраком буду светлост, као што је то био и Он сам:

„Опет прозбори даље Исус говорећи: **ја сам светлост света**; ко иде за мном, неће ходити у тами, него ће имати животну светлост.“³

„**Ви сте светлост света**. Не може се сакрити град који лежи на брду; нити се пали светиљка и ставља под мерицу, него на свећњак, и светли свима у кући. **Тако нека засветли ваша светлост пред људима**, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег који је на небесима.“⁴

Оно што је Господ још навео јесте да ће људи, радећи у корист своје властите штете, заробљени челичним оковима сатанске обманљивачке земаљске власти, одбијати прихватање спасоносне истине коју ће проповедати мало-

1 Види у: 2. Коринћанима 4:4; Откривење Јованово 12:9.

2 Види у: 5. Мојсијева 4:2; Приче Соломонове 30:6; Откривење 22:18-19.

3 Ев. по Јовану 8:12. Нагласак мој.

4 Ев. по Матеју 5:14-16.

бројни, желећи да остану на страни већине – у којој ће се осећати удобно и без осећања нелагодности. Ђаво, који вара сав васиони свет, труди се да проносителје еванђеља, пред собом заведеним масама, прикаже у крајње неповољном и лошем светлу. Као лажов и отац лажи, како га је сам Господ назвао, током векова своје обмањивачке активности, своју тактику – која засигурно успева међу ненановорођеним људима – довео је готово до савршенства.

Дајући до знања својим ученицима да је пут његовог следбеништва и проповедања еванђеља веома трновит и испуњен непријатељствима која се јављају како од стране нерелигиозних тако и од стране религиозних људи (који се чврсто држе небиблијске отачке традиције), Господ их је упознао са чињеницом да ће основно ђавоље оружје у борби против проносилаца еванђеља бити *лаж* (ширење лажи о верницима – библијским хришћанима). Тактика коју је бог овога света употребио против Сина Божијег, пред крај Његове земаљске мисије, била је једнака оној коју је касније употребљавао против апостола и још увек употребљава против Божије деце у савременом свету. Ова тактика се назива *лажно сведочење* (или *лажно оптуживање*), које се, у многим случајевима потпуно некритички и без икаквих доказа, прихвата као истина код широких народних маса.

Лажна сведочанства изречена о Господу Исусу Христу

Током читаве овоземаљске службе Господа Исуса Христа, њега су, поред одушевљеног простодушног народа који се радовао доласку великог Пророка – Месије, пратиле и јеврејске религијске старешине које је Он осуђивао због лицемерства и лажне науке (Мт. 23. гл.). Наравно, њихов мотив због којег су Исуса пратили и слушали његове беседе није био ни налик мотиву осталог народа. Схватајући да у Исусу из Назарета имају опасног противника који јавно осуђује многе сегменте њиховог деловања, верске старешине су одлучиле да га пошто-пото уклоне из јавног живота. Пошто су се бојали реакције народа који је Исуса сматрао Месијом, нису смели да му се јавно супротставе, већ су смишљали начин да га оптуже пред римском влашћу – која би га ухапсила а затим казнила:

„А књижевници и фарисеји су *мотрили* на њега – хоће ли лечити у суботу – да би нашли оптужбу против њега. (...) Они се пак избеумише и договараху се међу собом шта би могли да учине Исусу.“¹

„Кад је једном у суботу дошао у кућу неког фарисејског старешине да једе, они су *мотрили* на њега.“²

„Књижевници пак и првосвештеници настојали су тога часа да ставе руке на њега, али се побојаше народа. (...) *И мотрећи на њега послаше људе, који су били подметнути* да се представе као праведни – да би га ухватили у речи – *на да га предаду прокураторовој власти и сили.*“³

¹ Ев. по Луки 6:7, 11. Нагласак мој.

² Ев. по Луки 14:1. Нагласак мој.

³ Ев. по Луки 20:19-20. Нагласак мој.

„Тада првосвештеници и фарисеји сазваше синедрион и говораху: шта ћемо чинити, јер овај човек чини многе чудне знаке? (...) Тако се после онога дана договорише да га убију. (...) А првосвештеници и фарисеји беху издали наредбу да јави – ако ко сазна где је, да га ухвате.“¹

Но, и поред добре организације и мноштва доушника које су имали на терену, верски поглавари нису успели да Исуса „ухвате у речи“ и науде му, и то све до времена Његовог коначног насилног хапшења у врту Гетсиманији.

Након величанственог дочека од стране окупљеног народа, који је, видевши Исуса који јаше на магарцу, препознао да се ради о испуњењу древног Захаријиног пророчанства о доласку месијанског царства (Јн. 12:12-18), фарисеји су увидели да им је сав дотадашњи труд на Исусовој дискредитацији био узалудан:

„Фарисеји пак рекоше међу собом: видите да ништа не можете; ето, свет оде за њим.“²

Избезумљени због чињенице да народ више не слуша њихове „душебрижничке савете“, они су уз помоћ апостола – издајника, Јуде Искариотског, ухапсили Исуса и усред ноћи одвели на саслушање пред Синедрион – врховно верско веће – са чврстом намером да га се реше једном за свагда. Оваква решеност се пре свега огледала у чињеници да је унапред припремљено и присуство лажних (или боље речено: лажљивих) сведока – који су требали да потврде фарисејску оптужбу да је Исус богохулник и да не ради у корист народних интереса:

„А првосвештеници и сав синедрион тражаху **лажно сведочанство против Исуса, да га погубе, и не нађоше, иако многи лажни сведоци дођоше.** Најзад приступише двојица и рекоше: овај рече: могу да разрушим храм Божији и да га за три дана саградим. Тада уста првосвештеник и рече му: ништа не одговараш, што ови сведоче против тебе? А Исус је ћутао. И првосвештеник му рече: заклињем те Богом живим да нам кажеш јеси ли ти Христос, Син Божији? Рече му Исус: ти каза; али вам кажем, од сада ћете видети Сина човечјег где седи с десне стране силе и долази на небеским облацима. Тада првосвештеник раздра своје хаљине говорећи: похулио је на Бога; шта нам још требају сведоци? Ето сад чусте хулу. Шта мислите? А они одговорише и рекоше: **заслужио је смрт.** Тада му плънуше у лице и ударише га по глави, а други по образу говорећи: прореци нам, Христе, ко те удари?“³

Након што су чули из Исусових уста потврду да је Син Божији (види и Лк. 22:70-71), верски поглавари су га одвели пред римског намесника Понтија Пилата. Знајући да оптужбом за богохуљење неће успети да убеди Пилата да учини било какво зло Исусу, јер њега као Римљанина нису много интересовали јеврејски верски спорови, одлучили су да пред прокуратора изнесу

1 Ев. по Јовану 11:47, 53, 57. Нагласак мој.

2 Ев. по Јовану 12:19.

3 Ев. по Матеју 26:59-68. Нагласак мој.

оптужбу о Исусу као политичком противнику Рима – који представља опасност по стабилност империје:

„И усташе они сви скупа, те га одведоше Пилату. Тада почеше да га оптужују говорећи: *нашли смо овога како отпађује наш народ и забрањује да се даје порез цару*, а за себе говори да је Христос, цар. На то га Пилат упита: јеси ли ти цар јудејски? А он му у одговору рече: ти кажеш. Пилат пак рече првосвештеницима и светини: не налазим никакве кривице на овом човеку. Али они наваљиваху говорећи: *он буну народ учећи по свој Јудеји – почевши од Галилеје па довде*.“¹

Оптужба да је отпађивао народ и наговарао га да не плаћа порез је наравно била лажна (види: Лк. 20:19-26). Такође, била је лажна и оптужба да је Исус политички побуњеник и злочинац (Јн. 18:30), јер је на питање да ли је заиста цар Јевреја одговорио подразумевајући да његово царство неће бити успостављено политичким превратом и збацивањем римске управе над јудејском земљом:

„Тада Пилат изиђе напоље к њима и рече: какву тужбу подносите против овог човека? *Одговорише и рекоше му: кад он не би био злочинац, не бисмо га предали теби.* (...) Затим Пилат поново уђе у преторијум, позва Исуса и рече му: ти си цар јудејски? Исус одговори: говориш ли то сам од себе, или ти други рекоше за мене? Одговори Пилат: зар сам ја Јудејин? Твој народ и првосвештеници предадоше те к мени; шта си учинио? Исус одговори: моје царство није од овога света; кад би моје царство било од овога света, моји војници би се борили, да не будем предан Јудејима; овако, моје царство није одавде.“²

Као да им није било доста лажног оптуживања, након Господњег распећа и васкрсења, пошто су сазнали од римске страже да је анђеоло одвалио камен са Христовог гроба – у којем више није било Његовог тела (Мт. 28:1-15), верски поглавари – суочени са Исусовим устајањем из мртвих – уместо да поверују у Њега и покоре му се као Господу, одлучили су да протуре у народ још једну лаж:

„А кад су оне ишле, гле, неки од страже дођоше у град и јавише првосвештеницима све што се догодило. И састаше се са старешинама, те се договорише и дадоше војницима *много новца* говорећи: *кажете да су његови ученици дошли ноћу и украли га док смо спавали*. И ако то дочује намесник, ми ћемо га убедити и вас опростити бриге. А они узеше новац и учинише како су их научили. *И разгласи се ова прича код Јудеја до данашњег дана*.“³

Према тексту којег сам управо цитирао, лаж се састојала у томе да је Исусово тело украдено из гроба за време док су стражари спавали⁴, те да су ту крађу спровели нико други него његови преплашени ученици (види: Мт.

1 Ев. по Луку 23:1-5. Нагласак мој.

2 Ев. по Јовану 18:29-30, 33-36. Нагласак мој.

3 Ев. по Матеју 28:11-15. Нагласак мој.

4 Спавање на стражи се код Римљана веома строго кажњавало, а једина казна је била погубљење (смрт) оних војника који би начинили поменути преступ. Стога је немогуће да се овај сценарио икада одиграо, већ очигледно спада, као што смо већ установили, у домен измишљотина јудејских верских старешина.

26:56, 69-75). Еванђелист Матеј нас обавештава и о томе да се ова прича разгласила у народу „до данашњег дана“, тј. да је међу неверујућим Јеврејима постојала и у време када је он, неколико деценија након Господњег вазнесења на небо писао своје еванђеље, те да је представљала главни изговор за неприхватање апостолске поруке.

Према Исусовој најави, након Његовог вазнесења апостоли и остали ученици су се током свога проповедања еванђелских истина сусретали да истим проблемом – покушајем сотоне да кроз ширење лажи о њиховом деловању спречи поверовање и спасење широких народних маса.

Прогонство првовековне апостолске Цркве

„Ако вас свет мрзи, знајте да је мене мрзео пре вас. Кад бисте били од овога света, свет би љубио своје; али како нисте од овога света, него сам вас ја изабрао од света, због тога вас свет мрзи. Сећајте се речи коју сам вам рекао: слуга није већи од свога господара. Ако су гонили мене, гониће и вас; ако су моју реч одржали, држаће и вашу. Него, све ће вам ово чинити због мог имена, јер не знају онога који ме је послао.“¹

Према речима Господа Исуса Христа, његови ученици у свим генерацијама могу засигурно да очекују мржњу и прогонство од стране неверујућих (ненановорођених) особа. Само малобројни у свакој генерацији ће, према Спаситељевој објави, бити послушни Божијој Речи, док ће већина, као и у време док је Он ходио земљом, стајати на страни која је Богу супротстављена. Апостоли су се у првом веку наше ере, одмах након силаска Светог Духа и установљења Цркве, сусрели са проблемима које им је Спаситељ унапред најавио. Поменути проблеми су се очитовали у забранама проповедања као и у батинању и жељи да се објавитељи еванђеља уклоне са земље живих. Прогонства и злостављања о којима читамо у књизи Дела апостолских - која описује првих тридесетак година постојања и ширења Цркве, била су покретана, у готово свим случајевима, не од атеиста већ од дубоко религиозних људи. Јевреји, Грци и Римљани су на хришћанство гледали као на опасну верску секту која прети разарању њиховог верског идентитета и води отуђењу народа од његових вековних духовних корена.

Четврто и пето поглавље књиге Дела апостолских описује начине на које су јеврејске старешине хтеле да стану на крај верском покрету Исуса из Назарета који је био у пуном замаху. Након исцељења хромог од рођења, апостоли су били ухапшени и стрпани у тамницу. После првог хапшења били су пуштени уз претње:

„Док су они још говорили народу приђоше им свештеници, и старешина храма, и садукееји, негодујући што уче народ и што у Исусу објављују васкрсење из мртвих, па ставише руке на њих и бацише их у затвор до идућег дана, јер је већ било вече. (...) Али да се не разгласи и даље по народу, да им припретимо да више никоме не говоре у то име. Тако их позваше и

¹ Ев. по Јовану 15:18-21. Нагласак мој.

заповедише им да уопште не говоре нити уче у име Исусово. (...) И како нису нашли пута и начина како да их казне, *запретише им још једанпут и ослободише их...*¹

Ипак, после извесног времена у коме апостоли нису прекидали своје проповедање, били су поново лишени слободе. Овога пута, претње су биле знатно оштрије - уз употребу насиља:

„И кад их доведоше, поставише их пред синедрион, те их првосвештеник запита овим речима: *зар вам нисмо строго наредили да не учите у то име*, а гле ви сте напунили Јерусалим својом науком и хоћете да баците крв тога човека на нас. На то Петар и апостоли у одговору рекоше: Бога треба слушати више него људе. (...) Чувши ово *они се разљутише врло и намераваху да их побију*. (...) И дозваше апостоле, *избише их и запретише им да не говоре у име Исусово*, и отпустише их. Они пак отидоше од синедриона радујући се што су били удостојени да претрпе понижење у име Исусово.“²

Пошто је протекло још неко време, а ученика Господњих је бивало све више, традиционални јудаисти на челу са фанатичним фарисејом Савлом, покренули су прави талас крвавог прогонства. Први мученик који је пострадао за Христову веру био је један од седморице ђакона у првој Цркви по имену Стефан. Након што су се дочепали овог Христовог ученика и саслушали његов говор у коме је желео да им посведочи истинитост Христовог посланства које је било проречено у Старом завету, његови гонитељи су поступили на следећи начин:

„Тада повикаше веома гласно, *запушише своје уши и навалише једнодушно на њега, избацише га из града и засипаху га камењем*. А сведоци ставише своје хаљине код ногу младића који се звао Савле. И засипаху камењем Стефана који је призивао Бога и говорио: Господе Исусе прими мој дух. (...) А Савле је одобравао његово убиство. Онога дана наста и *велико гоњење Цркве у Јерусалиму*; сем апостола сви су били расејани по крајевима Јудеје и Самарије. (...) *Савле је пак пустошио Цркву*, улазећи у куће одвлачио је људе и жене и предавао их у тамницу.“³

И поред невоља које су их снашле без икакве њихове кривице, прогоњени хришћани су наставили да проносе еванђеље изгубљенима. Са друге стране, испуњен гневом због појављивања и незадрживог ширења опасне јереси, фарисеј Савле је, као велики ревнитељ за веру својих отаца коју је сматрао светом и непогрешивом, дошао на идеју да путује и ван јудејске земље те да и у другим крајевима Римског царства – међу Јеврејима који су живели у расејању, пронађе и везане у Јерусалим доведе присталице секте коју је основао распети Назарећанин:

„А Савле још увек *испуњен претњом и убијством* против Господњих ученика приступи првосвештенику, па измоли од њега писма за синагоге у

1 Дела апостолска 4:1-3, 17-18, 21. Нагласак мој.

2 Дела апостолска 5:27-29, 33, 40-41. Нагласак мој.

3 Дела апостолска 7:57-59; 8:1, 3. Нагласак мој.

Дамаску, - ако нађе неке присталице ове науке, људе и жене – да их свезане доведе у Јерусалим.“¹

Ипак, на путу према Дамаску десило се нешто што овај млади фарисеј није могао ни да замисли. Уместо да његова „експедиција“ буде успешна и Богом благословљена пошто се показао као најупорнији ревнитељ за веру својих отаца – за коју никада није имао ни трукне сумње да може бити било у чему погрешна – овај младић се сусрео са чињеницом да је његово разумевање Светог писма (Старог завета) било потпуно неисправно. Након што му се васкрсли Спаситељ јавио са небеса светлошћу јачом од сунчевог сијања, заклето непријатељ Христове Цркве постао је најревностији апостол прогоњеног хришћанства. По свом преобраћењу у веру коју је сматрао проклетом, Савле је своје јеврејско име, које је у преводу значило „тражени“, променио у латинско Павле, које је имало значење „мали“. Пошто је увидео у чему се састојала његова велика грешка у разумевању Светог писма, прихвативши да је Исус Назарећанин уистину Христос (Месија), ову истину је одмах почео да проповеда где год је ишао, како у Дамаску тако и у Јерусалиму:

„Неколико дана провео је са ученицима који беху у Дамаску. И одмах је проповедао Исуса по синагогама – да је он Син Божији. А сви који су слушали дивили су се и говорили су: није ли то онај који је у Јерусалиму упропастио оне који призивају ово име, и зар није овамо дошао да их свезане поведе пред првосвештенике? А Савле је бивао све јачи и збуњивао је Јудеје који су становали у Дамаску, доказујући да је овај Исус Месија. А кад прође више дана, *договорише се Јудеји да га убију.* (...) И са њима (са апостолима; прим. И. С.) је улазио у Јерусалим и излазио иступајући слободно у име Господње. Говорио је и препирао се са Јелинитима; *но они су настојали да га убију.*“²

Као што видимо, Павле се одмах сусрео са истом опасношћу – какву је и он сам раније представљао за друге. Његови сународници, који су га сада сматрали отпадником од отачке традиције и секташем, желели су да му одузму живот и тако му запуше уста. Бивши прогонитељ је сада постао бегунац.

У дванаестом поглављу Дела апостолских је описана епизода о убиству апостола Јакова сина Зеведејевог од стране краља Ирода, као и о Петровом хапшењу и бацању у тамницу. У тринаестом наилазимо најпре на противљење еванђељу од стране лажног пророка Елиме, а потом и на покретање гоњења Павла и Варнаве од стране Јевреја и многобожаца – међу којима су били и представници власти. Четрнаеста глава описује даљи наставак прогонстава, најпре у Иконијуму где је постојао план да апостоли буду побијени камењем. Пошто су евангелизатори пребегли у суседни град Листру и тамо проповедали радосну вест, Јевреји из Антиохије и Иконијума дошли су и побунили становнике Листре. Павле овога пута није могао да избегне каменовање. Бивајући сав обливен крвљу однесен је од стране својих противника

¹ Дела апостолска 9:1-2. Нагласак мој.

² Дела апостолска 9:19-23, 28-29. Нагласак мој.

(који су мислили да је издахнуо под силином удараца) ван града и остављен да га растргну дивље звери. Ипак, оставши у животу, апостол је потом отишао у град Дерву, а након проповедања у њему вратио се у Антиохију пролазећи кроз сва она места у којима су тражили његову смрт – утврђујући ученике да остану у вери. После извесног времена, након Господње објаве Павлу да пређу на европски континент и тамо објаве еванђеље, апостоли су се обрели у граду Филипима. Навештавајући еванђеље о спасењу у Христу свим становницима, најпре Јеврејима а потом и многобошцима, традиционално религиозни Римљани су овако реаговали:

„...узеше Павла и Силу, па их одвукоше на трг пред старешине. Пошто су их привели заповедницима, рекоше: ови људи, који су Јудеји, *буне наш град и проповедају обичаје, које ми као Римљани не смемо да примимо нити да вршимо. И подиже се народ против њих*, а заповедници им здераше хаљине и наредише да их шибају. *Пошто им ударише много удараца*, бацише их у тамницу, те заповедише тамничару да их сигурно чува. Примивши такву заповест овај их баци у унутрашњи део тамнице и *ноге им стави у кладе*.“¹

За ово наше проучавање је веома значајна изјава да су апостоли *бунили град* проповедајући обичаје које Римљани, као народ који је поседовао вековну религијску традицију, тобоже „нису смели“ да прихвате.²

Господњи следбеници су после ових лажних оптужби поново доспели у затвор, а након чудесног ослобађања наставили своје мисионарско путовање. У грчким градовима Солуну и Верији, фанатизовани Јевреји су заједно са многобошцима, већ према познатом сценарију, спровели гоњење Христових слугу уз јавно образложење да они представљају државне непријатеље и револуционаре:

„Али Јудеји позавидеше, узеше неке зле, уличне људе, окупише гомилу и изазваше гужву у граду, па навалише на Јасонову кућу и тражаху да их изведу пред народ. А кад их ту не нађоше, одвукоше Јасона и још неку браћу пред градске старешине вичући: *ови, што су цео свет узбунили, дошли су и овамо; њих је Јасон прихватио. И сви ови раде против царских заповести говорећи да је краљ један други, Исус. Узнемирише тако народ и градске старешине које су ово чуле.* (...) Али кад солунски Јудеји дознаше да је Павле и у Верији објавио реч Божију, дођоше и онамо, *покрећуше и узбунуше светину*.“³

1 Дела апостолска 16:19-24. Нагласак мој.

2 Побуна ових Римљана – традиционалиста против објавитеља еванђеља је заправо уследила након што је Павле истерао злог духа из једне робиње, чији су господари имали велику добит од испољавања њене видовитости - способности коју јој је омогућавао један од злих духова. Након што је демон изгнан из поменуте жене и њен дар видовитости престао – а тиме и могућност зараде њених господара, они су се побунили против апостола. До тога момента су били потпуно незаинтересовани за било какву акцију. Из овог примера јасно увиђамо да се прави разлози (као што је губљење финансијске добити) веома често, од стране безбожних људи, могу да сакрију иза тобожње бриге за духовно добро народа и религијских парола успешних против сведока Божије Истине.

3 Дела апостолска 17:5-8, 13. Нагласак мој.

После неколико година апостоли су стигли и до Ефеса. Њихово проповедање је резултовало обраћењем многих, а довело је и до тога да велики број људи одбаци од себе кипове идолских богова – којима су се колико до јуче клањали. Након што су ова дешавања узела маха, израђивачи идолских фигура и трговци који су имали велику зараду од њихове продаје, увидевши да ће остати без новца уколико дозволе да Павле и даље убеђује народ о погрешности таквог богопоштовања, одлучили су да му стану на пут и у томе га осујете:

„А у оно време пак наста не мала узбуна због науке Господње. Јер неки човек по имену Димитрије, ковач сребра, који је израђивао сребрне храмове Артемидине и занатлијама пружао не малу зараду, сакупи их и раднике који су се овим бавили, па рече: људи, ви знате да *наше благостање долази од овога посла*, а посматрате и слушате да је овај Павле не само у Ефесу него скоро по свој Азији убедио и одвратио многи народ говорећи да богови – рукама направљени – нису богови. Али не постоји само опасност да изгуби углед овај наш занат, него и храм велике богиње Артемиде неће се сматрати ни за шта, *па ће се и штета нанети величанству богиње*, коју поштује сва Азија и цео свет. А кад су чули ово, **испуњени гневом викаху** говорећи: **велика је Артемида ефеска.**“¹

И на основу овог примера можемо да видимо како неки утицајни људи из својих личних, себичних, материјалних интереса могу лако да манипулишу религијским осећањима неупућене масе. Иако је мотив за противљење Павлу од стране Димитрија и осталих био сасвим личан (а подстакнут страхом да ће остати без зараде), он се испољио, да би постигао максимални ефекат, кроз „религијско душебрижништво“ и бригу о тобожњим националним интересима.

Са друге стране, ни Јевреји нису мировали. Двадесет и прва глава Дела описује још један насртај на Павла и његове сараднике, уз поновно веома изражено погрешно разумевање суштине њиховог деловања:

„А при истеку седам дана Јудеји из Азије приметеше га у храму, *побунише сав народ* и ставише руке на њега вичући: Израиљци, помагајте, **ово је човек који свуда све учи против народа, и закона, и овога места**, па је још и Грке увео у храм и оскрнавио ово свето место. Претходно су, наима, видели Трофима из Ефеса с њим у граду и мислили да га је Павле увео у храм. И сав град се ускомеша, навали народ са свих страна, па ухватише Павла и стадоше га вући из храма, а врата се одмах затворише. Док су *тражили да га убију*, дође глас до заповедника чете да је сав Јерусалим у пометњи. (...) А кад је био на степеницама, дошло је до тога да су га (Павла; прим. И. С.) војници носили због силине народа; јер је мноштво народа ишло за њим и викало: **погуби га.**“²

Приликом Павлове одбране и изношења истините Божије поруке пред народ задојен отачком традицијом, разјарена руља је поново затражила његову смрт:

¹ Дела апостолска 19:23-28. Нагласак мој.

² Дела апостолска 21:27-31, 35-36. Нагласак мој.

“До ове речи слушали су га, затим подигоше свој глас говорећи: *уклони таквог са земље, јер не треба да живи.*“¹

Пошто је о своме посланству посведочио и пред јеврејским врховним већем, и шта више допринео подели и свађи између фарисеја и садукеја (тј. припадника верских покрета који су сачињавали овај скуп), милитантна група сачињена од неколико десетина верских фанатика решила је да по сваку цену уклони Павла. У сарадњи са верским поглаварима, скован је крвави план:

„А кад се разданило, окупише се Јудеји и заклеше се да неће ни јести ни пити док не убију Павла. Било их је више од четрдесеторице, који положише ову заклетву. Ови приђоше првосвештеницима и старешинама, и рекоше: *заклетвом смо се заклели да нећемо ништа окусити док не убијемо Павла.* Стога ви сад са синедрионом поднесите захтев заповеднику да га сведе к вама, као да бисте хтели тачније да испитате његову ствар, а ми смо спремни да га убијемо пре него што се приближи.“²

Ипак, син Павлове сестре је некако сазнао за ову уроту и о њој обавестио свог ујака. Након тога, са својим сазнањима је упознао и римског заповедника, који је наредио да се још исте ноћи, под јаким обезбеђењем Павле премести из Јерусалима у Кесарију. Тим поводом, овај заповедник по имену Клаудије Лисија, написао је писмо намеснику Феликсу. У њему га је, између осталог, обавестио о природи „прекршаја“ за којег је сужањ био оптужен:

„Желећи да дознам за какву кривицу га оптужују, сведох га у њихов синедрион. Нађох да га оптужују за спорна питања њихова закона, а да *нема никакве кривице која заслужује смртну казну или окове.* Пошто ми је предочено да се спрема напад на овога човека, послах га одмах к теби и тужитеље упутих да пред тобом кажу шта имају против њега. Здраво!“³

Овај службеник империје, као паганин кога нису интересовали јеврејски верски спорови, био је, очигледно, много објективнији у процени „деструктивности“ Павловог деловања него „правоверни“ поглавари, који су били спремни да човека, због његовог другачијег религијског опредељења - осуде на смрт. Овај професионални војник је закључио да Павле није учинио ништа што би заслуживало кажњавање од стране државних органа – већ да се ради о обичном верском спору.

Не имајући мира због тога што им је поново измакао из руку, непријатељи еванђеља (првосвештеник Ананија, старешине и адвокат Тертул) дошли су пред Феликса и поново почели да износе лажне оптужбе – овога пута оштрије него икада до тада:

„Но, да те више не задржавам, молим те саслушај нас укратко по својој правичности. Нашли смо, наиме, *да је овај човек куга*, да покреће свађе међу свим Јеврејима по свему свету, да је **првоборац назарејске секте**,

1 Дела апостолска 22:22. Нагласак мој.

2 Дела апостолска 23:12-15. Нагласак мој.

3 Дела апостолска 23:28-30. Нагласак мој.

па је покушао и храм да оскрнави (...) А Јудеји подупреше говорећи да је то тако.¹

Веома је интересантно да приметимо да религиозним људима, који себе називају управо правовернима (као у овом случају) уопште не смета да се лажно заклињу и лажно сведоче да би уништили оне који проповедају другачије – иако Свето писмо јасно заповеда: „Не сведочи лажно на ближњег својега“ (девета Божија заповест). Што је још горе, ова лажна сведочанства, уперена су против малобројних Господњих следбеника који иза себе немају велику масу народа која их следи и подржава – као што их имају традиционалисти. Реч одбране прогоњених и лажно оптуживаних апостола никада није пред светом била тако снажна као речи оптужитеља – који су се усуђивали да са својим безочним измишљотинама иду и пред државне власти, захтевајући од њих хапшење и забрану деловања оних који им нису били по вољи. На сву срећу, представник римске државе који је, према Лукином сведочанству, „добро познавао“ јеврејску религију и актуелна спорна питања (24:22), не само да није поверовао речима јеврејских верских поглавара већ је, насупротив томе, радо слушао Павлове проповеди – препознајући у њему доброћудног и племенитог човека. Ипак, на жалост, није био довољно снажан и одлучан да Павла ослободи сужањства, већ га је држао у затвору из жеље да угоди званичним јеврејским верским властима.² Без икакве кривице, овај апостол је у тамници провео две године, све до момента када је намесника Феликса заменио Поркије Фест.

За време Фестовог управљања догађаји су се одигравали по раније виђеном сценарију. Јудеји су поново покушали да наговоре римског гувернера да Павла спроведе у Јерусалим – да би га њихови фанатици пресрели и убили на путу (25:1-3). Када овај план није успео, пред намесника су дошли неки из Јерусалима са тешким оптужбама које, као ни све раније, нису могли да докажу. Ево како нас еванђелист Лука извештава о начину апостола одбране:

„Павле се овако бранио: *ништа се нисам огрешио ни о јудејски закон, нити о храм, нити о цара*. Фест пак желећи да покаже своје благовољење Јудејима одговори Павлу и рече: хоћеш ли да идеш горе у Јерусалим и да ти се онде о овом преда мном суди? На то Павле рече: ја стојим пред царским судом, овде треба да ми се суди. *Јудејима нисам учинио никакву неправду, као што и ти сасвим добро знаш*. Ако сам пак крив, или ако сам учинио нешто што заслужује смртну казну, не избегавам смрт; али ако нема ништа од онога за шта ме ови оптужују, нико ме не може оставити њима на милост и немилост.“³

И сам Фест је схватио да утамничени није никакав злочинац, већ да је по среди његово неслагање са званичним јеврејским вођама по извесним верским питањима. Овај Римљанин, многобожац, веома је правилно проценио Дела апостолска 24:4-6а, 9. Нагласак мој.

2 Веома сличан однос између државне власти са једне стране и верских оптужитеља и лажно оптужених са друге јесте присутан и у данашње време у Србији – о чему ћу више говорити у наредном поглављу.

3 Дела апостолска 25:8-11. Нагласак мој.

нио ситуацију не допуштајући да буде наговорен обманама оних који су се заклинали да служе једином истинитом Богу. Пред краљем Агрипом Фест је изјавио:

„У то рече Фест: краљу Агрипа, и сви ви људи који сте присутни, гледајте овога, *због кога је навалило на мене све мноштво Јудеја у Јерусалиму и овде, вичући да он не треба више да живи.* Али колико сам ја докучио, он није учинио ништа што заслужује смртну казну, и пошто је он сам уложио призив цару одлучих да га пошаљем.“¹

Након саслушања које је уследило, приликом којег је и сам Агрипа увидео истинитост Павлових речи као и неистинитост (лажних) оптужби које су пласирали израиљски верски поглавари, признао је да недостаје само мало да и он постане хришћанин (ст. 28). Изузетан пример како би се власти свих времена требале да односе према споровима између различитих религијских струја као и припадницима сатанизованих верских мањина показали су још пре безмало две хиљаде година двојица утицајних нехришћана:

„У то усташе краљ и намесник, Верника и сви који су седели с њима, па се повукоше и говораху међу собом: *овај човек не чини ништа што заслужује смртну казну или окове.* А Агрипа рече Фесту: *овај човек могао би да буде ослобођен, да није уложио призив цару.*“²

На крају прегледа Дела апостолских а у складу са нашом темом, можемо да закључимо да су постојала стална настојања лидера верске већине (јудаистичке, латинске, хеленске) да уз помоћ лажних оптужби нахушкају обичан неупућен народ против објавитеља еванђеља. Такође, увиђамо да су ти исти лукави религијски лидери и други утицајни људи, који су иступали у име вековне отачке традиције, увек и изнова покушавали да изврше снажан притисак на власти – да би се, очекујући да ће обманути и државнике, законском забраном ослободили физичке (или бар духовне) присутности верских неистомишљеника. Оваква тактика противника еванђеља, као што ћемо видети у наредном поглављу, није се мењала вековима и остала је непромењена до данашњих дана.

Прогони хришћана од стране паганског Рима

Иако смо у Делима апостолским могли да приметимо да су се представници римске власти (они који су били упознати са природом хришћанског учења) углавном уздржавали да Исусовим ученицима учине нешто нажао, правилно запажајући да оптужбе против њих нису засноване на чињеницама, у другој половини првог века одиграо се и први масовнији прогон хришћана. Наиме, 64. године нове ере избио је велики пожар у Риму, који је буктао више од недељу дана и резултовао потпуним уништењем једног неугледног градског кварта. Том приликом је живот изгубило много људи, а на хиљаде особа је остало без крова над главом. Градом се све више проносила вест о томе да је пожар подметнуо сам цар Нерон, желећи да на месту уни-

¹ Дела апостолска 25:24-25. Нагласак мој.

² Дела апостолска 26:30-32. Нагласак мој.

штеног насеља прошири своју царску палату. Када је сазнао да народ њему приписује кривицу за велику несрећу која је задесила становнике престонице, Нерон се досетио да терет кривице пребаци на неког другог. Дежурни кривац је била јеврејска религиозна секта следбеника Исуса из Назарета, тј. мала хришћанска црква о којој су становници Рима, у то време, веома мало знали. Будући да су хришћани проповедали да ће грешни свет у будућности бити уништен ватром (у складу са 2. Петр. 3:7), било је сасвим логично њима приписати покушај уништења „грешног града“. Хришћани у Риму су били оптужени, такође, да проповедају мржњу према целокупном људском роду, као и да одржавају неке тајанствене ноћне обреде:

„Непостојање храмова, окупљање ноћу, тајанствени обреди, заједничке трпезе мушкараца и жена – све то није могло да не побуди подозрење и природно је што су почеле да круже најчудовишније гласине: о оргијама, магији, ритуалним убиствима на хришћанским сабрањима.“¹

Ево шта је о зверским мучењима хришћана које је уследило након ширења недоказаних и недоказивих оптужби о подметању пожара, писао познати антички историчар Корнелије Тацит у својим „Аналима“:

„Да стане на пут гласинама, пронађе Нерон кривце и стане их кажњава-ти пробраним мукама. *То су били људи омражени због злодела која су чинили, а које народ називаше хришћанима.* Име су добили по Христу који је за Тиберијеве владе погубљен по пресуди прокуратора Понтија Пилата; потиснуто само замало, **ово гњусно празноверје** избило је и раширило се поново, не само по Јудеји, где се то зло и родило, већ и по Риму, где се стичу и негују све могуће срамне и гадне вере са свих страна света. Најпре су похватани људи који су исповедали ту веру, а затим су они проказали читаво мноштво других. *Њима није доказана толико кривица за подметање пожара колико мржња на људски род.* Погубљење хришћана служило је осталима за забаву: облачили су их у коже дивљих звери, пуштали псе да их растржу, распињали су их на крстове и палили, попут буктиња, кад се спусти ноћ.“²

Након оваквог свирепог убијања хришћана, које је додуше било ограничено само на главни град империје, већих прогонстава није било до устоличења цара Домицијана, који је владао од 81. - 96. године нове ере. Овај владар је покушао да спроведе романизацију широм царства, која је подразумевала и поновно заживљавање култа императора – којег је требало поштовати попут божанства. Крајем првог века, највећи број хришћанских цркава се налазио у Малој Азији, па је прогонство Исусових следбеника, који су одбијали да цезара поштују као бога, у тој провинцији било и најзаступљеније. После Домицијанове смрти, римским царем је постао Трајан (98. - 117. г. н. е.) за време кога су шиканирања и усмрћивања верника била настављена. Иако још увек није постојао закон којим би било забрањено називати се хришћанином, поготово на истоку Христови следбеници су хап-

1 Александар Шмеман, Историјски пут Православља, стр. 57.

2 Види код: Милан Вукомановић, Рано хришћанство – од Исуса до Христа, стр. 38. Нагласак мој.

шени и саслушавани пред римским властима. Свако ко би се одрекао Христа бивао би сместа пуштан на слободу. У противном – уколико би истрајавао и признавао припадност овом „опаком празноверју“ – био би осуђен на смрт. О оваквом поступању римских власти према хришћанима сазнајемо из преписке између цара Трајана и проконзула Плинија – која је сачињена у другој деценији II века после Христа. Пошто је овакво стање трајало неколико деценија, за време владавине Марка Аурелија (161. – 180. год. н. е.) дошло је до погоршања ионако лоше ситуације по следбенике Сина Божијег:

„Двадесетогодишња владавина Марка Аурелија, просвећеног човека и филозофа, представљала је, помало парадоксално, и период најсуровијих прогона хришћана у Римској империји. Иако се ту ништа битније није изменило у самом законодавству (одрицање од Христа и даље је за собом повлачило ослобађање затвореника), *анонимни информатори који су мрзели хришћане* могли су рачунати на то да ће њихове притужбе и пријаве против ових несрећних верника наићи **на опште одобравање римских маса које су биле непријатељски расположене** према том новом „празноверју“, тој новој „јереси“.“¹

Тек почетком трећег века прогонства следбеника дрводеље из Назарета су била и законом дозвољена. Цар који је покренуо нови талас убијања звао се Септимије Север. Он је 202. године нове ере издао едикт којим су хришћанство и јудаизам стављени ван закона. За све оне који би приступили некој од ових двеју религија била је забрањена смртна казна. Од последица доношења оваквог закона нарочито су страдали хришћани из северне Африке.

Пола века после доношења првог законског акта којим је хришћанска религија била забрањена, на римски престо сео је човек који је отпочео први свеопшти прогон Цркве. Иако је владао само три године (249. - 251. г. н. е.), цар Деције (Декије) је успео да обезглави многе локалне цркве предајући на смрт њихове старешине – епископе. Овај император увео је и праксу свеопштег жртвовања боговима, које се вршило под будним надзором посебних државних комисија. Многи хришћани, који нису успели да бежањем избегну присуство на поменутих жртвовањима – били су убијани због свога одбијања да учине оно што им је било заповеђено.

Децијев наследник на престолу, Валеријан (253. г. - 260. г.), првих неколико година је био благонаклон према хришћанима. Ипак 258. године, из непознатих разлога, наредио је да многе црквене старешине буду погубљене, а да верници племенитог рода (из виших слојева друштва) морају да предају сву своју имовину у државне руке. Уколико би истрајали у вери и њима је претила смртна казна.

Галијеновим ступањем на престо 261. године, наступио је 40-годишњи период у коме су прогонства хришћана престала, а Црква је ово време искористила да би поново ојачала и бројчано нарасла.

Занимљиво је да је последњи хришћански прогонитељ Диоклецијан у првих деветнаест година своје владавине оставио хришћане на миру, да

¹ Наведено дело, стр. 246. Нагласак мој.

би након тога донео читав низ закона који су поново озваничили отворено непријатељство према новозаветним верницима. Прогонства су почела 303. године. Те године, 23. фебруара, цар је објавио едикт који је подразумевао спаљивање свих хришћанских светих књига, а са друге стране забране окупљања на званичним (црквеним) богослужењима. Већ следећег дана, донео је и други едикт којим је било предвиђено да се хришћанима одузму све стечене титуле (које су стекли у претходном периоду мира), као и то да они не могу бити тужиоци у било ком судском спору. Поново је ступила на снагу и одлука о њиховом прогањању и мучењу. Неколико месеци касније, донет је и трећи едикт који је налагао да старешине хришћанских цркава морају да обаве јавно приношење жртава на олтане паганским боговима – као услов за ослобађање из тамнице.

Године 304. као и 306. под царем Галеријем биле су донесене још две наредбе о општем жртвовању паганским божанствима којима су морали да присуствују и узму учешће и хришћани. Свако опирање царској наредби доносило би веома негативне последице. Међутим, само неколико година касније, цар Галерије се озбиљно разболео (311. г.) и изненада променио своју одлуку. Хришћанима је поново дозвољено да се окупљају у својим домовима ради богослужења, уз услов да не ремете јавни ред и мир, као и да се моле за цара и мир у римској држави. Већ следеће године (312. г.), познатим Миланским едиктом, цар Константин је прогласио хришћанску религију равноправном са осталима у царству. Наводно Константиново преобраћење у хришћанство које се десило на основу његовог чудноватог сна након кога је победио свога супарника за престо Максентија, представљало је први корак ка ономе што се догодило касније. А оно што се заправо догодило била је чудовишна трансформација званичне хришћанске религије, у којој је прогоњена Црква врло брзо дошла у позицију да и сама буде прогонитељ других, те да у сврху спровођења тих прогонстава користи и државни апарат.

О овом трагичном скретању Цркве са Богом зацртаног пута говорићемо у наредном поглављу.